

IQTISODIYOTNI RAQAMLASHTIRISH JARAYONIDA SUN'IY
INTELLEKTNING MEHNAT BOZORIGA TA'SIRI VA YANGI
KASBLAR TRANSFORMATSIYASI

Samarqand viloyati, Pastdarg'om tumani 8-maktab maslahatchisi,

Aramova Farzona Faxriddinovna

Annotatsiya. Mazkur tezisda iqtisodiyotni raqamlashtirish sharoitida sun'iy intellekt texnologiyalarining mehnat bozori rivojlanishiga ko'rsatayotgan ta'siri tahlil qilingan. Sun'iy intellektning ishlab chiqarish, xizmat ko'rsatish, moliya, ta'lim va boshqa tarmoqlarda keng joriy etilishi natijasida mehnat jarayonlarining avtomatlashtirilishi, ayrim an'anaviy kasblarning mazmuni va funksiyalarining o'zgarishi hamda yangi kasb va mutaxassisliklarning vujudga kelishi yoritilgan. Shuningdek, raqamli iqtisodiyot sharoitida mehnat bozorining zamonaviy talablari, raqamli kompetensiyalarni rivojlantirish, uzluksiz ta'lim tizimini takomillashtirish va yuqori malakali kadrlar tayyorlashning dolzarbligi asoslab berilgan. Tadqiqot natijalari sun'iy intellektidan samarali foydalanish mehnat unumdorligini oshirish, iqtisodiy o'sishni jadallashtirish hamda mehnat bozorining raqobatbardoshligini ta'minlashda muhim omil ekanligini ko'rsatadi.

Kalit so'zlar: sun'iy intellekt, raqamli iqtisodiyot, mehnat bozori, transformatsiya, yangi kasblar, raqamli kompetensiyalar, avtomatlashtirish.

Asosiy qism. Bugungi kunda sun'iy intellekt iqtisodiyotni raqamlashtirishning asosiy harakatlantiruvchi omillaridan biri hisoblanadi. U ishlab chiqarish, moliya, sog'liqni saqlash, ta'lim, logistika va davlat boshqaruvi

kabi sohalarda mehnat unumdorligini oshirish, xarajatlarni kamaytirish hamda boshqaruv qarorlarini tezkor va aniq qabul qilish imkonini bermoqda. Ayniqsa, generativ sun'iy intellekt texnologiyalarining rivojlanishi natijasida mehnat jarayonlari tubdan o'zgarib, kasblarning mazmuni va ularga qo'yiladigan malaka talablari yangilanmoqda.

Jahon iqtisodiy forumi (World Economic Forum) tomonidan e'lon qilingan "Future of Jobs Report 2025" hisobotiga ko'ra, 2030-yilga qadar dunyo mehnat bozoridagi mavjud ish o'rinlarining 22 foizi transformatsiyaga uchrashi kutilmoqda. Shu davrda 170 million yangi ish o'rne yaratilishi, 92 million ish o'rne esa qisqarishi prognoz qilinmoqda. Natijada mehnat bozorida 78 millionta sof yangi ish o'rne vujudga kelishi kutilmoqda. Bu ko'rsatkich sun'iy intellekt ish o'rinlarini faqat qisqartirmasdan, balki yangi kasblarni ham yaratishini tasdiqlaydi.

Hisobotga ko'ra, eng tez rivojlanayotgan kasblar qatoriga sun'iy intellekt muhandisi, Data Scientist (ma'lumotlar tahlilchisi), Machine Learning mutaxassisi, Big Data mutaxassisi, kiberxavfsizlik bo'yicha ekspert, FinTech mutaxassisi va robototexnika muhandisi kiradi. Shu bilan birga, ma'lumotlarni kiritish operatorlari, oddiy kotiblik va ma'muriy vazifalar, kassirlik hamda takrorlanuvchi ofis ishlari kabi kasblarga bo'lgan talab bosqichma-bosqich kamayishi prognoz qilinmoqda.

Xalqaro mehnat tashkiloti (ILO)ning 2025-yildagi tadqiqotida generativ sun'iy intellektning asosiy ta'siri ish o'rinlarini to'liq yo'q qilish emas, balki kasblarning mazmunini o'zgartirish ekani ta'kidlanadi. Ya'ni, ko'plab mutaxassislar sun'iy intellekt bilan hamkorlikda ishlashga o'tadi, inson esa ijodkorlik, tanqidiy fikrlash, strategik qaror qabul qilish va muloqot talab qiladigan vazifalarni bajarishda ustunlikni saqlab qoladi.

Raqamli iqtisodiyot sharoitida ish beruvchilar uchun xodimlarning raqamli kompetensiyalari tobora muhim ahamiyat kasb etmoqda. Jahon iqtisodiy forumi ma'lumotlariga ko'ra, 2030-yilgacha ish joylarida talab

qilinadigan ko'nikmalarning qariyb 40 foizi o'zgaradi, korxonalarning 63 foizi esa malakali kadrlar yetishmasligini biznesni rivojlantirishdagi asosiy to'siq sifatida baholamoqda. Shu sababli sun'iy intellekt, katta ma'lumotlar (Big Data), kiberxavfsizlik, analitik fikrlash, kreativlik va uzluksiz o'qib-o'rganish kelajak mehnat bozorining eng muhim kompetensiyalari sifatida e'tirof etilmoqda.

O'zbekistonda ham iqtisodiyotni raqamlashtirish bo'yicha amalga oshirilayotgan islohotlar mehnat bozoriga sezilarli ta'sir ko'rsatmoqda. Davlat xizmatlari, bank-moliya, soliq, bojxona, elektron tijorat va ta'lim tizimida raqamli platformalarning joriy etilishi natijasida zamonaviy axborot texnologiyalarini biladigan mutaxassislarga talab ortmoqda. Shu bois oliy ta'lim muassasalari va malaka oshirish markazlarida sun'iy intellekt, dasturlash, ma'lumotlar tahlili hamda raqamli iqtisodiyot bo'yicha zamonaviy ta'lim dasturlarini kengaytirish bugungi kunning dolzarb vazifalaridan biri hisoblanadi.

Demak, sun'iy intellekt mehnat bozorini qisqartiruvchi emas, balki uni sifat jihatidan yangilovchi omil sifatida namoyon bo'lmoqda. Kelgusida iqtisodiy raqobatbardoshlikni ta'minlash uchun inson kapitaliga investitsiyalarni ko'paytirish, uzluksiz ta'lim tizimini rivojlantirish va aholining raqamli ko'nikmalarini oshirish strategik ahamiyat kasb etadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. World Economic Forum. The Future of Jobs Report 2025. Geneva: World Economic Forum, 2025.
2. International Labour Organization (ILO). Generative AI and Jobs: A Global Analysis. Geneva: International Labour Organization, 2025.
3. OECD. OECD Employment Outlook 2025: Artificial Intelligence and the

- Labour Market. Paris: OECD Publishing, 2025.
4. Schwab K. The Fourth Industrial Revolution. Geneva: World Economic Forum, 2016.
5. Brynjolfsson E., McAfee A. The Second Machine Age: Work, Progress, and Prosperity in a Time of Brilliant Technologies. New York: W. W. Norton & Company, 2014.
6. Acemoglu D., Johnson S. Power and Progress: Our Thousand-Year Struggle Over Technology and Prosperity. New York: PublicAffairs, 2023.
7. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 5-oktabrdagi PF–6079-son Farmoni "Raqamli O‘zbekiston – 2030" strategiyasini tasdiqlash va uni samarali amalga oshirish chora-tadbirlari to‘g‘risida.
8. O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Statistika agentligi. O‘zbekistonning ijtimoiy-iqtisodiy holati to‘g‘risida statistik to‘plam. Toshkent, 2025.

